

YTTRANDE

2017-05-29

Dnr SOU 2017:6

Ju2017/01226/L2

Justitiedepartementet

103 33 Stockholm

Betänkandet SOU 2017:6 Se barnet!

Sammanfattning

GAPF (Glöm Aldrig Pela och Fadime) utgår ifrån att alla barns fysiska och psykiska integritet ska respekteras i alla sammanhang. I familjer med hedersnormer utövar små pojkar våld mot sina systrar och mödrar som faders och andra manliga släktingars förlängda arm. Som minderåriga är de därmed både offer och förövare.

Utredningen åberopar artikel 19 i barnkonventionen angående ”stater skyldigheter när det gäller att skydda barn mot våld och andra former av övergrepp, medan barnet är i föräldrarnas eller annan persons vård”.

GAPF menar att hedersnormen i grund och botten är ett våldsideal.

Ökningen av vårdnadsfall är stor, 40-50% mellan 2006-2015. GAPF vill i detta sammanhang också rikta uppmärksamheten på de ”dolda vårdnadsmålen” som sker inom det hedersrelaterade förtrycket, dvs där vårdnadsfall hanteras utanför det svenska rättsväsendets ram, utan istället inom den egna släkten, klanen eller genom religiösa ledare. Bland statliga och kommunala myndigheter finns en stor kunskapsbrist inom detta område.

GAPF välkomnar utredningens generella förslag att se till föräldrars förmåga att ta ett gemensamt ansvar gällande barnets vårdnad, boende och umgänge istället för att fokusera på deras samarbetsförmåga. Dock vill GAPF betona att vårdnadstvister inom hedersrelaterat förtryck per definition innebär att modern har utsatts för våld, övergrepp eller annan kränkande behandling, vilket leder till att ett gemensamt ansvar icke är möjligt. Relationen mellan fadern och sonen byggs på sonens rädsla för faderns aggression, hotelser och våld. För att tillerkännas heder och status måste pojkar och unga män utöva kontroll och våld mot närstående kvinnor.

GAPF instämmer generellt i utredningens resonemang gällande de obligatoriska informationssamtalen. Men inom det hedersrelaterade förtrycket kan gemensamma samtal innebära fara för modern och barnen, och bör undvikas.

Enligt GAPF:s erfarenhet finns det en generell okunskap och oförmåga hos myndigheterna att se tecken på hedersrelaterat förtryck och våld, både upplevt och bevittnat våld. GAPF menar att utbildningsbehovet är oerhört stort bland de professionella när det gäller hedersrelaterat förtryck och våld. Samtliga inblandade i vårdnadsmål behöver en grundlig och omfattande utbildning om hedersnormer och hur de uttrycks i praktiken.

GAPF anser att utredningens förslag är alldeles för diffust och otillräckligt för att garantera medlars kompetens. Utredningen bör konkretisera sitt förslag och ange klara utbildningskrav.

Barn far alltid illa i familjer styrda av hedersrelaterat förtryck och våld.

GAPF anser därför att det, i det nödvändiga arbetet med att utveckla strukturerade, kunskapsbaserade och kvalitativa riskbedömningar krävs en speciell kompetens om hur man kan upptäcka hedersrelaterat förtryck och våld.

För att riskbedömningar ska kunna genomföras på ett adekvat sätt när det gäller vårdnadstvister inom hederskulturen behöver alla inblandade parter från olika myndigheter ha en gedigen utbildning om hedersrelaterat förtryck och våld.

Avsnitt 3.1 Barn- och barnrättsperspektiv

GAPF instämmer i att barnets fysiska och psykiska integritet ska respekteras i alla sammanhang. Detta uttrycks klart i den av riksdagen antagna propositionen Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige, en strategi som vänder sig till offentliga aktörer på statlig och kommunal nivå.

GAPF instämmer i att barnets bästa är det enda kriteriet i beslut som gäller vårdnad, boende och umgänge, inget annat intresse kan väga tyngre.

Detta innebär också att skydda barnet från våld och andra former av övergrepp som t ex hedersrelaterat förtryck. När det gäller denna fråga anser GAPF att kunskaper om det hedersrelaterade förtryckets och våldets specifika drag bör uppmärksammas tydligare. I hedersrelaterade sammanhang utövar minderåriga pojkar såväl förtryck som våld mot minderåriga och vuxna kvinnliga släktingar. Som barn är de både förövare och offer, de både utövar våld och upplever våld.

4.2.2 Principer av särskild betydelse för vårt arbete

Utredningen åberopar artikel 19 i barnkonventionen angående ”stater skyldigheter när det gäller att skydda barn mot våld och andra former av övergrepp, medan barnet är i föräldrarnas eller annan persons vård.”

GAPF menar att hedersnormen i grund och botten är ett våldsideal. Både flickor och pojkar utsätts för hedersrelaterat förtryck och våld från barnsben. Även om det hedersrelaterade förtrycket och våldet intensifieras under tonåren drabbas både flickor och pojkar redan i förskoleåldern. Detta är en viktig kunskap för att familjerätter och domstolar ska förstå och uppmärksamma små barns utsatthet för hedersrelaterat förtryck och våld. Fäder samt äldre män i familjen och släkten, men även mödrar, spelar en central roll i pojkarnas socialisering in i hedersnormer. Redan i fem-sexårsåldern blir pojkarna männens förlängda arm i förhållande till närstående kvinnor.

6.7 Vad beror ökningen av vårdnads mål på?

Utredningen anger flera skäl till att vårdnads målen ökat med 40-50% mellan 2006-2015. En orsak som anges är att endast en av föräldrarna finns i Sverige. Tidigare anges också befolkningsökningen i Sverige. Sannolikheten för att fler vårdnads mål även innehåller konflikter relaterade till hedersförtryck och våld

anser GAPF vara mycket stor. Detta gör det nödvändigt för handläggare att ha gedigna kunskaper om hedersrelaterat förtryck och våld.

8 Gemensam vårdnad m m

GAPF välkomnar utredningens generella förslag att se till föräldrars förmåga att ta ett gemensamt ansvar gällande barnets vårdnad, boende och umgänge istället för att fokusera på deras samarbetsförmåga. Dock vill GAPF betona att vårdnadstvister inom hedersrelaterat förtryck och våld per definition innebär att modern har utsatts för våld, övergrepp eller annan kränkande behandling. Maskuliniteten och mäns sociala status utvecklas genom vilken kontroll männen har över de närstående kvinnornas kroppar, livspartner, sexualitet och beteende. Relationen mellan fadern och sonen bygger på sonens rädsla för faderns aggression, hotelser och våld. För att tillerkännas heder och status måste pojkar och unga män utöva kontroll och våld mot närstående kvinnor, vilket leder till att ett gemensamt ansvar icke är möjligt. Därför är det inte möjligt att i vårdnadsmål inom hederskulturen föreslå gemensam vårdnad.

Domstolarna ska verka för samförståndslösningar. Men för att handläggare ska kunna motsätta sig samförståndslösningar krävs en gedigen utbildning om hedersrelaterat förtryck så att de kan göra en korrekt bedömning om samförståndslösningar är möjliga eller ej.

9.2.1 Möjligheter att komma överens före och efter domstolsprocess

Domstolarna ska verka för samförståndslösningar, ett krav som skärptes 2011.

Men vid handläggning av vårdnadsmål som inkluderar hedersrelaterat förtryck och våld är samförståndslösningar ej möjliga då samförstånd ej kommer att uppnås genom samtal.

Utredningen föreslår obligatoriska informationssamtal. GAPF instämmer generellt i utredningens resonemang gällande de obligatoriska informations-samtalen. Men inom hedersrelaterat förtryck och våld kan inga gemensamma samtal genomföras, eftersom det ökar risken att den part som önskar skilsmässa utsätts för påtryckningar och psykologisk press. Det är viktigt att inse att en konflikt i en hedersbrottskontext inte handlar enbart om en konflikt mellan två föräldrar, utan att barnen i allra högsta grad är en del av konflikten. Barnens bästa i centrum innebär att komma bort ifrån den förälder som utövar våld och

förtryck. Därför är det av största vikt att alla inblandade handläggare har en gedigen kunskap om hedersrelaterat förtryck och våld för att på goda grunder kunna utesluta gemensamma informationssamtal.

9.5.12 Behov av utbildning, information och resurser

Enligt GAPF:s erfarenhet finns det en generell okunskap och oförmåga hos myndigheterna att se tecken på hedersrelaterat förtryck och våld, både upplevt och bevittnat våld. Kunskaper om könsstymning, tvånget att bära slöja, barnäktenskap, tvångsäktenskap, bevakning av flickornas rörelsemönster m m måste inhämtas på ett seriöst och allvarligt sätt av alla professionella. Dessutom anser GAPF att professionella bör bekämpa förtryckande hederskultursnormer bland minoritetsgrupper som vill begränsa flickors och kvinnors liv och utöva kollektivt förtryck och våld.

GAPF menar att utbildningsbehovet är oerhört stort bland de professionella när det gäller hedersrelaterat förtryck och våld. Samtliga inblandade i vårdnadsmål behöver en grundlig och omfattande utbildning om hedersnormer och hur de uttrycks i praktiken.

10.7.2 En bestämmelse om kompetens- och lämplighetskrav för medlare ska införas

GAPF anser att utredningens förslag, när det gäller medlarnas kompetens, är alldeles för diffust och otillräckligt. Utredningen bör konkretisera sitt förslag och ange klara utbildningskrav. Dessutom bör begreppet lämplig för uppdraget definieras, för att leva upp till att barnets bästa är det enda kriteriet i vårdnadsmål.

12.5.1 Riskbedömningar är ett utvecklingsarbete

Barn far alltid illa i familjer styrda av hedersrelaterat förtryck och våld. All hederskultur sluter familjen och gör insynen från samhället svår. För att kunna göra riskbedömningar i en hederskultur krävs djupa insikter och kunskaper om hur förtrycket och våldet uttrycks.

GAPF anser därför att det, i det nödvändiga arbetet med att utveckla strukturerade, kunskapsbaserade och kvalitativa riskbedömningar krävs en speciell kompetens om hur man kan upptäcka hedersrelaterat förtryck och våld.

För att riskbedömningar ska kunna genomföras på ett adekvat sätt när det gäller vårdnadstvister inom hederskulturen behöver alla inblandade parter från olika myndigheter ha en gedigen utbildning om hedersrelaterat förtryck och våld.

GAPFs styrelse, genom

Sara Mohammad

Ordförande och grundare av Riksorganisationen GAPF